

Сёння мы пачынаем сумесны праект з Нацыянальным банкам Рэспублікі Беларусь у рамках тэматычнай старонкі “Мае фінансы...”, які, спадзяёмся, стане вашай асабістай скарбонкай карысных ведаў у галіне фінансаў. Ведаў, якія дапамогуць планаваць, захоўваць і папаўняць уласны бюджэт і, адначасова, якія можна (і трэба!) перадаваць сваім вучням. Як выбраць крэдыт? Як планаваць уласны бюджэт? Як звесці даходы і расходы? Як на грашах зарабіць грошы? На гэтыя і многія іншыя пытанні кампетэнтна адкажа кансультант праекта — начальнік аддзела фінансавай граматынасці насельніцтва Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь Юлія Вячаславаўна САКОВІЧ.

Беражы крэдытную гісторыю з самага пачатку

Знайсі сёння чалавека, жыццёвы “анамнез” якога ні быў бы абцяжараны хаця б адным крэдытам, справа не з простых. Хіба што бабулькі на вёсцы пакуль не паддаюцца на спакусы сучаснага свету і абыходзяцца выключна тым, што маюць на дадзены момант. Людзі ж маладыя ў большасці сваёй жадаюць мець усё тут і цяпер. І вельмі здзіўляюцца, калі ў жаданым ім адмаўляюць — маўляў, гісторыя ваша нядобранадзейная. А дакладней — крэдытная гісторыя. Менавіта з яе праверкі сёння пачынаецца любая справа аб выдачы фізічным асобам крэдыту — на мільён ці на сто мільёнаў рублёў. Паняцце гэта ў нашай краіне з’явілася адносна нядаўна. І для многіх яшчэ з’яўляецца нязвыклым і незразумелым, таму і “абрастае” шэрагам здагадак і міфаў. Як жа на самай справе фарміруецца крэдытная гісторыя? Як яна ўплывае ў далейшым на банкаўскіх кліентаў?

“Сярод пытанняў, якія апрацоўваюць спецыялісты Кантакт-цэнтра Нацыянальнага банка, часта сустракаюцца запыты аб нейкім “чорным спісе”, які нібыта складаюць у галоўным банку краіны і захоўваюць у сакрэтнай чырвонай папцы з надпісам “Даўжнікі”. Беларусы, якія задумваюцца аб тым, каб узяць крэдыт, хвалююцца: па чутках, Нацыянальны банк выступае ў ролі наглядачы за крэдытаатрымальнікамі і прымае рашэнне, каму выдаць крэдыт, а каму адмовіць, — адзначае Юлія Вячаславаўна. — Зразумела, гэта міф, які “сілкуецца” тым, што беларусы не арыентуюцца ў сістэме крэдытных гісторый і справаздач і дэманізуюць Нацыянальны банк. Таму прапануем разабрацца, якія звесткі і навошта захоўвае ўпраўленне “Крэдытны рэгістр” Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь. А такі сапраўды ёсць”.

І, найперш, варта разабрацца ў саміх вызначэннях крэдытнай здзелкі і гісторый.

Калі звярнуцца да тэорыі, то крэдытная здзелка — гэта крэдытны дагавор, дагавор авердрафтнага крэдытавання, а таксама дамовы пазыкі, закладу, гарантыі і паручыцельства, якія кліенты заключаюць з банкам. Вынікам такой здзелкі з’яўляецца тое, што чалавек выступае як крэдытаатрымальнік, пазычальнік, залогдавальнік, гарант або паручыцель. У любым з гэтых выпадкаў складаецца дагавор з банкам, тым самым чалавек уступае з ім у праваадносінны. Дагавор з’яўляецца той самай крыніцай фарміравання крэдытнай гісторый. Далей гэтая інфармацыя накіроўваецца ў Нацыянальны банк, дзе фарміруецца крэдытная гісторыя, якая насамрэч з’яўляецца дзейным інструментам для адекватнай ацэнкі банкам плацежнай дысцыпліны кліента.

Бо крэдытная гісторыя — гэта дакладныя і поўныя звесткі, якія характарызуюць суб’екта крэдытнай гісторый праз выкананне ім прынятых на сябе абавязальстваў па крэдытных здзелках. Гэтыя даныя захоўваюцца ў крэдытным рэгістры Нацыянальнага банка.

Звесткі для крэдытнай гісторый аб заключаных дагаворах і аб выкананні абавязальстваў па іх банкі павінны падаваць у Нацыянальны банк на працягу 10 дзён з моманту ажыццяўлення аперацыі. Інфармацыя абнаўляецца ў рэжыме анлайн, так што калі банк адправіў звесткі ў Нацыянальны банк, то прадстаўленая інфармацыя адразу адлюстроўваецца ў крэдытнай гісторый.

У крэдытнай гісторый кліентаў — фізічных асоб утрымліваюцца:

- агульныя звесткі (прозвішча, імя, ідэнтыфікацыйны нумар, дата нараджэння, грамадзянства, месца жыхарства);
- звесткі аб заключаных дагаворах (банк, з якім заключаны дагавор, нумар і дата дагавора, сума і валюта дагавора, тэрмін вяртання);
- звесткі аб выкананні кліентамі перад банкам сваіх абавязальстваў па гэтым дагаворы (гісторыя пагашэння атрыманых крэдытаў, дапушчаныя пратэрміноўкі па крэдытах, авердрафце і пазыках, пагашэнне дапушчанай пратэрміноўкі, звесткі аб выкананні дагавораў паручыцельства, гарантыі і закладу).

З гэтай інфармацыі і фарміруецца крэдытная справаздача — гэта дакумент, які змяшчае ў сабе інфармацыю, сфарміраваную Нацыянальным банкам на падставе звестак, якія ўваходзяць у склад крэдытнай гісторый.

— Нацыянальны банк апрацоўвае звесткі аб крэдытных здзелках, якія паступаюць, фарміруе і захоўвае крэдытныя гісторыі ў крэдытным рэгістры. Далей цэнтральны банк падае даныя з крэдытнага рэгістра ў выглядзе крэдытных справаздач тым, хто мае права на атрыманне такой інфармацыі, — адзначае Ю.В.Саковіч. — Аднак, згодна з заканадаўствам, адным з асноўных прынцыпаў фарміравання крэдытных гісторый і прадстаўлення крэдытных справаздач з’яўляецца забеспячэнне банкаўскай тайны. Без згоды суб’екта крэдытнай гісторый запытаць крэдытную справаздачу маюць права толькі суды, праваахоўныя органы і іншыя асобы ў асобных выпадках, прадугледжаных заканадаўствам.

Таму пры заяўцы на атрыманне крэдыту грамадзянам і даецца на подпіс заява аб дазvole на атрыманне асабістых даных з крэдытнага рэгістра. Калі ж кліент не жадае падпісаць такую заяву, банк можа адразу адмовіць у атрыманні крэдыту.

— Аднак менавіта ў Нацыянальным банку Рэспублікі Беларусь не вядуцца ніякія, так званыя чорныя спісы, патрапіўшы ў якія ўжо немагчыма ўзяць крэдыт. Забарона на крэдытаванне нідзе не прастаўляецца ні прама, ні ўскосна. Рашэнне аб прадстаўленні крэдыту кожны банк прымае самастойна, выкарыстоўваючы звесткі, якія ўтрымліваюцца ў крэдытнай гісторый, — падкрэслівае Юлія Вячаславаўна. — Банкі, якія выдаюць кліентам крэдыты, самі распрацоўваюць крытэрыі ацэнкі крэдытнай гісторый. Як правіла, адмаўляючы у далейшым крэдытаванні таму, у каго ўжо ёсць працяглая і буйная па сумах пратэрміноўкі па крэдытах.

Звесткі аб пратэрмінаваных плацяжах выключаюцца з крэдытнай гісторый праз 5 гадоў пасля пага-

шэння запазычанасці, а вось непагашаныя сумы адлюстроўваюцца ў крэдытнай гісторый на працягу 45 гадоў.

■ У адрас Нацыянальнага банка штодня паступаюць пытанні, што датычацца крэдытных гісторый. Прапануем вашай увазе адказы на найбольш распаўсюджаныя запыты.

Ці можна даведацца пра ўласную крэдытную гісторыю?

Так, гэта магчыма. Прычым атрымаць інфармацыю, якая змяшчаецца ў крэдытнай гісторый пэўнага чалавека, вельмі проста. Для гэтага трэба асабіста звярнуцца ў Нацыянальны банк. Адзін раз на працягу календарнага года такая крэдытная справаздача прадастаўляецца бясплатна. Колькасць зваротаў за крэдытнай справаздачай не абмежавана, толькі ўсе наступныя звароты ў календарны год — платныя. Кошт аднаго запыту ў дадзены момант складае 48 300 рублёў.

У Мінску за крэдытнай гісторый вярта звяртацца ў Крэдытны рэгістр Нацыянальнага банка. У рэгіёнах крэдытныя справаздачы прадастаўляюць галоўныя ўпраўленні Нацыянальнага банка, якія працуюць ва ўсіх абласных цэнтрах.

Ці можна атрымаць крэдытную гісторыю блізкага сваяка?

Гэтае пытанне часта задаюць муж ці жонка ў адносінах адно да аднаго, а таксама бацькі ў адносінах да сваіх паўналетніх дзяцей. На такія запыты заканадаўства дае толькі адзін адказ: атрымаць крэдытную справаздачу можа або сам суб’ект крэдытнай гісторый, або яго давераная асоба на падставе натарыяльна засведчанай даверанасці. Пры гэтым ніякія звесткі з крэдытнай гісторый не прадастаўляюцца па тэлефоне, а толькі пры асабістай прысутнасці.

Ці можна змяніць сваю крэдытную гісторыю?

Унесці змены ў крэдытную гісторыю можна толькі пры ўмове, што ў яе ўключаны памылковыя звесткі. У гэтым выпадку неабходна звярнуцца ў банк, з якім заключаны дагавор, або запоўніць заяву аб унясенні змяненняў у крэдытную гісторыю ў самім Нацыянальным банку. Тэрмін разгляду заявы складае адзін месяц.

Напрыклад, калі ў крэдытнай гісторый не зафіксавана дата спынення дагавора або пагашэнне крэдыту па фактычна выкананым кліентам дагаворы, неабходна, каб банк прадставіў гэтыя звесткі ў крэдытную гісторыю, а не проста выдаў кліенту даведку аб адсутнасці запазычанасці па крэдыце.

Крэдытная справаздача, якую кліент запытвае пасля змены недакладных звестак, прадастаўляецца бясплатна.

Калі ж крэдытная гісторыя “заплямілася” ў выніку нядобрадумленнасці самага крэдытаатрымальніка, выправіць яе немагчыма: гэтыя звесткі будуць захоўвацца ў ёй вызначаны законам час — 5 гадоў пры пагашэнні запазычанасці і 45 пры нежаданні крэдытаатрымальніка разлічвацца з даўгамі.

Ці магчыма абмежаваць сваяка ў атрыманні крэдыту?

У Нацыянальны банк часта звяртаюцца з пытаннем, ці можна паставіць у крэдытнай гісторый пазнаку пра тое, каб сваяку не прадастаўлялі крэдыты, калі ён злоўжывае алкаголем, не вяртае раней атрыманых крэдытаў, псіхічна нездаровы або па іншых прычынах. Такія сітуацыі ўзнікаюць, калі сваякі вымушаны расплачвацца за недальнабачныя паводзіны сваіх блізкіх.

Аднак, як ужо адзначалася, Нацыянальны банк не мае паўнамоцтваў, каб прымяніць такое абмежаванне. Цэнтральны банк увогуле не ставіць ніякіх пазнак у крэдытнай гісторый аб забароне крэдытавання фізічнай асобы, у тым ліку не робіць адзнак аб недзеяздольнасці, псіхічным нездароўі і г.д. У адпаведнасці з артыкуламі 29, 30 Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь, асоба прызнаецца недзеяздольнай або абмежавана дзеяздольнай у выпадках, прадугледжаных заканадаўствам, з моманту ўступлення ў законную сілу рашэння суда.

Такім чынам, Нацыянальны банк не мае права абмежаваць каго-небудзь у яго правах, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.